Цана асобнага нумару 20 грошау.

Opłatę pocztową uiszczono ryczałtem.

НАША ПРАЎДА

[...]віць два разы у тыдзень.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Вільня, Віленская вул. 12—6 (Wileńska 12. m. 6) Рэдакцыя адчынена ад 12 да 2 гадз. штодня, апрача сьвяточных дзён. Адміністр. ад 9 да 3.

Падпіска на [...] астаўкай да хаты 1 зл. 50 гр. [...] ўдвая даражэй. Перамена [...] 30 гр.

Няпрынятыя ў друк рукапісы назад не вяртаюцца. Аплата надрукаванага залежыць ад Рэдакцыі.

Цана абвестак: перад тэкстам 25 грош., сярод тэксту 20 грошы і на 4 стр. 15 гр. за радок петыту ў 1 шпальту.

№ 26 — Вільня, Субота 2-га ліпня 1927 г. — Год I

Расчынеце вочы!

Пасьля таго, як польскі ўрад зрабіў балючы ўдар адзінаму сялянска-работніцкаму руху сярод беларускіх працоўных масаў, пачалася на-гвалт арганізацыя новых партыяў, якія сваей задачай стаўляюць ужо ня фізычнае, а маральнае разьбіваньне еднасьці працоўных мест і вёсак. Пасьля разгрому Грамады зразу-ж падняді галаву „сельсаюзьнікі" паноў Ярэміча й Рагулі. На дапамогу ім пайшоў кс. Станкевіч з сваей „Крыніцай". Далей выступіў родны брат польскае „Культуры" — „Беларускі Дзень". Далей — „Радыкальная Сялянская Партыя Беларускіх Зямель" паслоў Бона, Шакуна й Шапеля (адшчапенцаў ад „Н. П. Х.") з сваім органам „Сялянскі Голас". Заклаў сваю новую „Нацыянальную" партыю і „доктар" Павлюкевіч. А вось наканцы „Беларускі Сялянскі Саюз" раздваіўся, і замест аднае арганізацыі з „сялянскай ідэалёгіяй" маем ажно дзьве... І ўсе яны стараюцца пераконываць беларускага селяніна, што адзіны ратунак для яго—ісьці не ў вялізарнай грамадзе працоўных, якая злучала-бы і сярмяжнага вяскоўца і мястовага работніка, а — *асобна ад усіх другіх працоўных*!

Чаму гэткая абасобленасьць? Каму карысна аслабляць адзінства працоўных места й вёскі, разьбіваць магутны сялянска-работніцкі фронт?

Ясна-ж: таму, хто ня хоча зьмены сучаснага сацыяльнага ладу, каму й цяпер добра жывецца — пад панаваньнем буржуазіі. І з-паза плечаў калі ня ўсіх, дык большасьці прапаведнікаў абасобленьня нашага сялянства ад ягоных натуральных саюзьнікаў у месьце пачынае паказывацца патроху палітычная ігра тых самых людзей, што ў леташнім маі сілай аружжа ратавалі „сацыяльную раўнавагу", якую пахіснула цераз меру ўжо цынічнае панаваньне буржуазіі...

Гэта зусім ясна відаць з апошняга выступленьня польскага тыднёвіка ў беларускай мове „Беларускі Дзень". Рэдакцыя гэнае часопісі, вельмі блізкая да віленскага ваяводзтва, вельмі сумуе, што выступленьне ідэйных сельсаюзьнікаў — д-ра Яна Станкевіча і ягонае групы — проці ярэмічавых сельсаюзьнікаў можа аслабіць веру сялянства (хоць яна нейк дагэтуль асабліва й не выяўлялася!) ў патрэбу існаваньня асобнай *выключна сялянскай* арганізацыі, аддзеленай ад агульнага руху процоўных мест і вёсак. І перадавік польскае часопісі пагражае сельсаюзьнікам, што—калі не пагодзяцца—дык сялянства бяз іх створыць свой... Беларускі Сялянскі Саюз, па ліку—трэці!

Побач з гэтымі клапотамі польскае газэты аб захаваньне за ўсялякую цану кіраўніцтва сельсаюзам у руках так мілых польскай буржуазіі паноў Ярэміча, Рагулі й Більдзюкевіча—трэба адзначыць паход паноў пэпээсаў (правіцы) *на месты Заходняе Беларусі*. Пэпээсы, якія на цэлым радзе выбараў у самаўрады ў этнаграфічнай Польшчы з трэскам праваліліся, выбітыя з займаных дагэтуль пазыцыяў больш левымі партыямі,—кінуліся на Заходнюю Беларусь — на месты яе, бо-ж тут на вёсцы ўжо і сьледу ад іх колішняе работы няма! І ў гэтым паходзе, як паказалі віленскія выбары, пэпээсы апіраюцца ня гэтулькі на работніцкія масы, колькі на лібэральную буржуазію, якая вельмі зацікаўлена, *каб нашае места ня лучылася з беларускай вёскай*, каб адгараджалася ад апошняе ня толькі арганізацыйна, але й нацыянальнай ахварбоўкай: праз пэпээсаў пануючая буржуазія хоча ўмацаваць польскія нацыянальныя ўплывы ў работніцкіх масах, якія патроху пачалі прыпамінаць, што яны *выйшлі ці-то з беларускае, ці-то з літоўскае вёскі...*

Мы лічым сваім абавязкам паставіць тутака побач два гэтыя зьявішчы, як вельмі характэрныя для нашых часоў. Хай яны расчыняць вочы тым, хто йшчэ не здалеў зразумець пабуджэньняў блізу ўсіх гэтых прапаведнікаў аддзяленьня нашага сялянства ад агульнага руху працоўных да сацыяльнага вызваленьня.

Справа польскай пазыкі.

З розных бакоў ідуць весткі аб тым, што справа загранічнай пазыкі для Польшчы „адкладзена на восень", ці навет — на неабмяжаваны час...

З Лёндану даносіць карэспанд. „Кур. Варшавск": „У фінансавых колах вельмі ад'емна ацэніваюць пазыковыя магчымасьці з боку ангдійскіх і амэрыканскіх банкаў—да весені"...

Венская прэса, заўсёды добра паінфармаваная, даведалася, быццам амэрыканская пазыка, якая ўжо была зусім прызнана Польшчы, разьбілася ў апошнія дні... Амэрыканскія банкі быццам заявілі, што ня лічаць сучасны мамэнт адпаведным дзеля пазыкаў на эўрапэйскім рынку... Гэткім чынам, як даносіць з Вены карэспандэнт таго-ж „Варш. Кур'ера", — „польская стабілізацыйная пазыка адкладзена на неабмежаваны час"... Карэспандэнт толькі дадае, што газэта, якая падала гэту вестку, — орган лявіцы, а вестка ідзе—праз Бэрлін... Хіба-ж—невялікая пацеха!

Але вось самы польскія правыя газэты пішуць, што весткі ды чуткі аб адкладзе пазыкі—зусім падобны да праўды, тым больш, што ўрад маўчыць, як ваду ў рот набраўшы... Урад быццам абяцаў у тую пятніцу выдаць камунікат аб памысным стане перагавораў... Але вось ужо блізка тыдзень, як яго няма... Па Варшаве ходзяць чуткі, што перагаворы гэтыя раптам неяк спыніліся на мейсцы; амэрыканскія банкіры зрабіліся ня менш цьвердымі, як іх валюта... „Апрача матываў палітычных" (прэса ня кажа якіх, а было-б цікаўна даведацца дакладна), банкіры кажуць, што на амэрыканскім рынках цяпер вельмі нявыгадны час на пазыкі. — Эўропа грошы ня мае, дык усе эўрапэйскія пазыкі ў канцы канцоў перакінуты на амэрыканскі рынак... Гэты рынак запоўнены пазыковымі паперамі розных эўрапэйскіх драбнейшых дзяржаваў, якія (пэўна-ж пазыкі, але пакуль што не дзяржавы...) страшэнна ўпалі на курсе... Банкі, якія скупілі гэтыя пазыковыя паперы, ня могуць збыць іх шырокай публіцы. Дык цяпер, пры гэткім стане пазыковага рынку ў Амэрыцы, даваць якую небудзь новую пазыку банкам нявыгадна: гэта значыла-б — трымаць пазыковыя паперы ў сябе ў скрынях. А кінуць іх на рынак немагчыма, бо курс на іх спадзе страшэнна.—Напрыклад, пазыка Югаславіі, яшчэ навет не атрыманая ей, ужо спала на амэрыканскім рынку на 8%... З гэтага ўсяго ясна, што гэтыя банкіры прапануюць Польшчы прыняць такія варункі пазыкі, якія-б згары забясьпечылі іх ад рызыкі спадку курсу пазыкі... Або—пачакаюць на лепшыя часы. Дык ясна, насколькі нявыгадныя варункі прапануюць банкіры Польшчы, калі польскі ўрад, разумеючы ўсю небясьпеку пагражаючай краю катастрофы, ня хоча іх прыняць....

Што перагаворы аб пазыцы неяк спыніліся, відаць з таго, што п. Млынарскі, які іх вёў, паехаў адпачыць—у Друскенікі...

„Выгадны мамэнт для пазыкі, здаецца, прайшоў,—пішуць з Варшавы ў „Дзен. Віл.". Наша газэта прадбачыла гэта—пару месяцаў назад...

Урад — ня гледзячы на заявы правае прэсы — ўсё-ж такі запраўды апублікаваў праз афіцыяльнае агенцтва „ПАТ" апавяшчэньне ў справе пазыкі гэткага зьместу (падаем дакладна):

„З прычыны паяўленьня ў панядзелкавых газэтах вестак у справе загранічнай пазыкі, зусім фальшывых і, праўдападобна, тэндэнцыйнага характару (гэта значыць — умысна перакручаных.—Рэд.), паданых у прэсу „Польскім Публіцыстычным Агенцтвам",— Міністэрства Скарбу заяўляе: „Няпраўда, быццам перагаворы аб пазыцы сарваны. Фальшывая таксама вестка аб тэй групе банкіраў, з якой урад вядзе перагаворы аб пазыцы. Наадварот, група банкаў, якая вядзе перагаворы з урадам, складаецца з першарадных амэрыканскіх фірмаў, да якіх яшчэ далучыўся рад найпаважнейшых эўрапэйскіх фірмаў. Уласныя капіталы амэрыканскіх банкаў, якія вядуць перагаворы з урадам, даходзяць да сумы 200 мільён. даляраў; сумы балянсавыя—да 2 мільярдаў даляраў. Што-ж датычыць да сёньняшняга стану перагавораў, дык цяпер ідуць тэхнічныя працы, зьвязаныя з пазыкай, дый робяцца прыгатаваньні да яе рэалізацыі у мамэньце, **калі стан нью-іорскага і іншых сусьветных грашовых рынкаў будзе для ўсялякага роду загранічных пазыкаў больш памысны**" (падчырківаньне — нашае Рэд.).

У канцы камунікат пагражае судовай адказнасьцяй за публікаваньне фальшывых і шкодных для дзяржавы вестак аб пазыцы.

Мы ня ведаем, што падало прэсе „Польскае Публіцыстычнае Агенцтва", але сам урадавы камунікат ясна і бясспрэчна сцьвярджае, што „рэалізацыя пазыкі", ці прасьцей— атрыманьне грошы ў рукі польскага ўраду, — **адложана на час, калі эмісыйныя варункі сусьветнага грашовага рынку будуць больш памыснымі**. Прасьцей кажучы — на неазначаны, неабмежаваны час...

А як-раз у гэтым—найбольшая небясьпека для польскай валюты, ня кажучы ўжо аб усім іншым.

„Прэч няпісьменнасьць"!

Пад гэтым лёзунгам ужо колькі гадоў ідзе шырокая праца ў Радавай Беларусі, маючы на мэце зьнішчожыць ліхую спадчыну ад царскіх часоў — няпісьменнасьць сярод беларускага сялянства. Ня кажучы ўжо аб другіх відах пазашкольнае асьветы, якая вядзецца тамака пры выдатнай дапамозе з боку дзяржавы, барацьба з няпісьменнасьцяй прадстаўляе, бадай, найбольш патрэбную і найбольш пашыраную працу ў кірунку культурнага падняцьця беларускіх сялянскіх масаў, для якіх старая ўлада блізу нічога рабіць не хацела, а калі й рабіла, дык рабіла неяк дужа неахвотна, нездаваляюча.

У Заходняй Беларусі наша пазашкольная асьвета абмяжоўвалася дагэтуль адно толькі закладзінамі бібліатэчак-чытальняў, дзе-не дзе ладжаньнем публічных лекцыяў, дзе-не-дзе—народных дамоў, тэатраў, хораў. Але ад хат-чытальняў могуць мець карысьць адно толькі людзі граматныя: для няпісьменных яны астаюцца зачыненымі. А што-ж можа для гэных цёмных людзей замяніць кніжку! Як расчыніць ім дзьверы да асьветы?

Ясна, што нашае грамадзянства і нашыя культурныя ўстановы павінны асаблівую ўвагу зьвярнуць на тое, каб даць нашаму няпісьменнаму сялянству ў рукі ключ, каб гэныя замкнёныя дзьверы адамкнуць. На гэту справу зварачае ўвагу грамадзянства д-р Ян Станкевіч, які піша ў выданай ім аднаднёўцы:

„У нас ёсьцяка значне інтэлігенцыі й поўінтэлігенцыі, у кожнай вёсцы знайдзецца свой інтэлігент, а часта й не адзін толькі". Вось і трэба, каб гэтая інтэлігенцыя й поўінтэлігенцыя навучыла сваіх няпісьменных братоў, сёстраў, а часта й бацькоў, пабеларуску чытаць, пісаць і лічыць.

„Гэта можна зрабіць пры помачы **курсаў для няпісьменных**. Курсамі такімі павінны мы ўсеяць усю Заходнюю Беларусь. Павінны гэткія курсы паўстаць у кожнай вёсцы, засьценку й мястэчку; павінны яны паўстаць і ў мястох, бо й тутака ёсьць няпісьменныя. Есьць крыху няпісьменных беларусаў і ў Вільні.

„Як арганізаваць гэткія курсы? Думаю, што гэтак. Усюды мясцовая інтэлігенцыя мае зыйсьціся і, параіўшыся паміж сабою, узяцца за **сьпісаньне няпісьменных**. Трэ' было-б запісаць: імя, прозьвішча, век, занятак, ці зусім няпісьменны, ці мо' ўмее чытаць, але ня ўмее пісаць, ці ў жаднай мове ня ўмее пісаць і чытаць, ці мо' толькі пабеларуску. З гэткага сьпісаньня будзе відаць, на якія групы падзяліць усіх няпісьменных дадзенае мясцовасьці, і хто з якой групай мае займацца. Трэба таксама знайсьці **памяшчэньне пад курсы**. Да восені трэба ўсё прыгатаваць, каб увосень пачаць заняткі. Хіба што ўсюды заняткі на курсах будуць увечары. Ведама, што справа курсаў для няпісьменных не павінна ані на часіну адхінуць нашае ўвагі ад дамаганьня беларускіх школаў.

„Каб справа курсаў для няпісьменных пайшла добра, павінны за яе ўзяцца ўсе беларускія культурна-асьветныя й навуковыя арганізацыі; усе газэты й часопісі беларускія павінны гэтую справу лічыць сваёю і сыстэматычна памагаць ёй. Беларускія культурна-асьветныя арганізацыі павінны даць помач і моральную й арганізацыйную. Калі-б гэтыя арганізацыі змаглі яшчэ даць хоць невялічкую **дапамогу матэрыяльную**, каторая пайшла-б на скромную плату вучачым (вучыцялём) на курсах, дык зусім было-б добра".

Але гэта йшчэ ня ўсё: бо-ж „апрача таго трэба помач пэдагагічная. Разрэзныя абэцэды, кніжкі да чытаньня й да гэт. пад. ёсьцяка, але нямаш яшчэ **мэтодыкаў, як вучыць чытаць і пісаць**. Можна быць чалавекам вельмі інтэлігентным, але, калі ня ведаеш, як узяцца за дзела, дык будзе цяжка вучачаму й вучаным. А тымчасам з кароткага мэтодычнага выкладу кожны болей-меней інтэлігентны чалавек лёгка зразумее, як пачынаць вучыць, а на практыцы й добра навытарыцца. Аб гэтых мэтодыках павінны загадзя паруліцца нашыя выдавецтвы".

Згаджаючыся з гэтай патрэбай, мы, аднак, мусім дапоўніць паданы тут праект — дадаткавым. Мала друкаваць падручнікі мэтодыкі: дзеля гэтага патрэбна **жывое слова і паказ**, чаго ня знойдзеш у кніжцы. Ня можа даць кніжка вычэрпываючага адказу й на цэлую масу пытаньняў і недаўменьняў, якія няўхільна будуць зьяўляцца ў ахвочых, але непадгатаваных вучыцялёў на праектаваных курсах для няпісьменных. Гэта зрабіць маглі-б толькі адумысныя **інструктарскія курсы** для будучых барацьбітаў з няпісьменнасьцяй, і гэтыя курсы трэба было-б з'арганізаваць хаця-б пры кожнай акружнай управе Т-ва Беларускае Школы. Тады-б цэлы рад людзей мог-бы прыступіць да працы з большай пэўнасьцяй, што яны пойдуць па належным шляху і споўняць, як сьлед, сваю вялікую задачу.

Гэта—адно. Другое датыча **выкарыстаньня дзеля барацьбы з няпісьменнасьцяй нашае перамогі на выбарах гмінных самаўрадаў**. Усюды, дзе ў гмінных радах мы маем і будзем мець большасьць, нашы радныя павінны паставіць, як **баявую задачу самаўраду**, арганізацыю курсаў для няпісьменных, — ведама, стаўляючы справу так, каб нашы „апякуны" не здалелі выкарыстаць гэтага важнага пачынаньня на нашу шкоду: каб не завялі на курсах польшчыны! Курсы мусяць быць бязумоўна беларускія, мусяць — даючы няпісьменнаму сялянству ключ да асьветы—адчыніць яму **перадусім кніжку ў роднай беларускай мове**.

Хай-жа нашыя новавыбраныя радныя паважна падумаюць аб гэтай нязвычайна важнай справе!

У Польшчы.

Цікаўныя рэзультаты выбараў у мястовыя самаўрады.

26 чэрвеня адбыліся выбары яшчэ ў 19 драбнейшых местах ды мястэчках у Польшчы, якія далі, паводле няпэўных яшчэ інфармацыяў, гэткія рэзультаты.

Правіца польская здабыла 128 манд.

Жыдоўскія буржуазныя сьпіскі і блёкі—89 мейсцаў.

Пэпээсы — 71 манд.

Урадавыя групы — 28 манд.

Камуністы — 23 манд.

Бунд — 19 манд.

Іншыя групы ды партыі здабылі ня больш 3—2—1 манд.

Паасобныя месты далі гэткія вынікі:

Напрыклад, у Цеханаве пэпээсы атрымалі 1 мандат, камуністы — 4, а ўрадавыя „санатары"—ніводнага...

У Насельску пэпээсы—1 манд., камуністы—4, правіца—6, а ўрадавыя групы — ніводнага...

У Паб'яніцкай Рудзе пэпээсы —1 манд., польская правіца — 5 манд., а камуністы (ў блёку з „незалежнымі")—аж 8...

У Мінску-Мазовецкім пэпээсы здабылі 2 мейсцы ў Радзе, урадавыя „санатары",—1, а камуністы—6 мейсцаў...

Выбух польскага карабля ў Гданску.

Польская маторная лодка, стаяўшая на якары ў Гданскім порце, маючы 200 літраў бензіну, узарвалася ў паветра, 2 асобы забіты, 4 цяжка ранены. Выбух зрабіўся з прычыны... сільнае гарачыні... Так даносіць „ПАТ“. Толькі не паведамляе, чаму гэта сонца так паліць толькі польскія караблі, а вось другіх дык неяк—не?

Новы радца радавага пасольства ў Варшаве.

У Варшаву прыехаў нованазначаны радца радавага пасольства—украінец Коцюбінскі, які побач з беларусам Ульянавым, заступнікам пасла, будзе кіраваць тымчасова справамі пасольства. Венская прэса піша, быццам, перад ад'ездам у Варшаву, п. Коцюбінскі тры гадзіны канфэраваў з б. старшынёй так-званага ураду Заходняй Украіны, Петрушэвічам.

Заграніцай.

Гвалты ў Літве ня спыняюцца.

„Усх. Аген.“ даносіць, што ў фашыстаўскай Літве ня спыняюцца гвалты „белага тэрору“ проці камуністаў і сацыялістаў, прычым сацыялістаў арыштоўваюць ды пакуюць у вастрогі, як камуністаў.

Замах на старшыню ваеннага суда ў Маскве.

26-га чэрвеня дакананы замах на старшыню ваеннага суда ў Маскве Арлова. Замах зроблены ў часе суда над 5 былымі афіцэрамі, вінавачанымі ў учасьці ў контррэвалюцыйных арганізацыях. Пасьля некалькіх стрэлаў, якімі Арлоў ранены, замаховец кінуў сьлёзагонную бомбу, каб у часе суматохі ўцячы, але быў схоплены зараз-жа на мейсцы.

У апошніх днях маскоўскі ваенны суд выдаў некалькі прысудаў сьмерці на былых афіцэраў—па абвіненьню ў контр-рэвалюцыйнай дзейнасьці.

Цікаўная вестка.

З Лёндану пішуць, што англійскі ўрад у паразуменьні з доміньямі — мае стварыць вялікую сталую армію на Ўсходзе. Галоўнае ядро гэтай „экспэдыцыйнай арміі на Усходзе“ мае быць сканцэнтравана ці ў раёне Чорнага мора (гэта значыць — беспасрэдна паграніччаць СССР), ці—у Індыі, ці—каля Суэцкага каналу. З гэтага відаць, што Англія не спадзяецца вайны ў Эўропе, але наадварот, баіцца за свае валаданьні ды ўплывы ў Азіі і Афрыцы. Але стварэньне „сталёвага кулака“ над галавой паняволеных народаў— гэта толькі далейшы крок на шляху да вызваленьня апошніх. Бо прайшлі часы страху іх перад англійцамі, і трэба проці мёльёнаў выстаўляць ужо мільёнавыя арміі. А на гэта ня хопіць ані людзей, ані навет грошаў у Англіі.

Трайны саюз Амэрыкі — Англіі — Японіі.

Газэты паведамілі, што японскі ўрад згаджаецца на англійска-амэрыканскі праект „разбраеньня на моры“, які дае Японіі толькі 3/5 часткі сілы флётаў Англіі і Амэрыкі (прапорцыя 5:5:3). Але на гэтую ўступку Японія пойдзе толькі тады, калі Амэрыка і Англія заключаць з ёй трайны саюз, які забясьпечыць ей мір на моры і яе слушныя інтарэсы ў сьвеце... Гэткім чынам спрытная Японія хоча стануць — побач з Амэрыкай і Англіяй — на чале ўсяго сьвету, бо-ж дагэтуль камандуе сьветам той, хто камандуе на моры. Праўда, хутка паветраны флёт ды вызваленьне паняволеных народаў саб'е гэтых камандзіраў з іх „камандных вышыняў“, але пакуль-што гэта — так...

Англійскія работнікі пратэстуюць.

Ува ўсіх вялікшых прамысловых местах Англіі, пачынаючы з Лёндану, адбыліся — у сувязі з прыняцьцем процiработніцкага закону парлямантам—вялізарныя работніцкія дэманстрацыі і мітынгі пратэсту. У Лёндане настрашаны ўрад сагнаў дзеля „абароны парадку“ вялізарную масу ўсялякай паліцыі. Але парадак нідзе нарушаны ня быў.

Лоўкі жэст Нямецкага ўраду.

Як ведама, нямецкі ўрад рашуча заявіў, што ніякага кантролю з болу пахаванай „між-саюзнай камісіі“ над збурэньнем крэпасьцяў на ўсходзе ён не дапусьціць. І ў Жэнэве саюзным міністрам прышлося згадзіцца з гэтым, ня гледзячы на ўвесь апор Пуанкарэ. Тады Пуанкарэ „памсьціўся“ немцам тым, што ў сваей прамове абвініў нямецкі ўрад, быццам той ня збурыў крэпасьцяў і дзеля таго ня хоча кантролю.

Нямецкі ўрад на гэта заявіў, што ён дабравольна, сам, без усялякага націску з боку саюзьнікаў, за якімі не прызнае ніякага права кантролю, пакажа ўсім, хто хоча, што зроблена з былымі крэпасьцямі на ўсходзе. Генарал Павэльс, які кіраваў гэтым бурэньнем, ад сябе запрасіў ваенных спэцыялістаў пры пасольствах саюзьнікаў у Бэрліне, каб агледзелі, але зусім неафіцыяльна, зробленыя працы.

Француская прэса аб прамове Штрэзэмана.

Цікаўна, што француская лявіца папросту захопліваецца прамовай Штрэзэмана, і ня толькі сацыялісты, якія складаюць галоўнае ядро апазыцыі проці ўраду Пуанкарэ, але і тыя радыкалы, якія самі паклікалі Пуанкарэ, каб прышоў „правіць і валадзець Францыяй“, ня гледзячы на большасьць лявіцы ў парляманьце..

Адна з радыкальных газэт піша: „Прамова Штрэзэмана—найлепшая ў яго парляманцкім жыцьці. Яна вычэрпываючая, точная, умераная, лоўкая і красамоўная. Аратар выявіў у ёй свой такт, тонкасьць, забойчую іронію, як рэдка хто з сучасных дзяржаўнікаў“...

Сацыялістычная газэта „Суар“ прызнае, што Нямеччына запраўды сумленна выпаўніла ўсе пастаўленыя ей Вэрсальскім Трактатам варункі: разброілася, зрэарганізавала сваю паліцыю, збурыла крэпасьці, разьвязала ваенныя арганізацыі, адкінула з абурэньнем усялякую ідэю рэваншу“... Дык ясна, якое слушнае абурэньне выклікала ў Нямеччыне прамова нясумленнага францускага пракурора.

Францускія палітычныя колы кажуць, што Пуанкарэ маніцца ў бліжэйшыя дні даць адказ на адказ Штрэзэмана...

Павадыр франц. сацыялістаў Блюм востра крытыкуе прамову Пуанкарэ, як „ў найвышэйшай меры няўдалаю“ і небясьпечную для Францыі. Яна толькі ўгрунтавала ў сьвеце пераканаьньне, быццам Францыя зьмяніла сваю мірную палітыку адносна да Нямеччыны. Блюм трэбуе безадкладнага адказу ад ураду на пытаньне: ці прамова Пуанкарэ —яго асабістая думка, ці гэта запраўды новы курс францускай палітыкі?

Амаль ня мытная вайна між Нямеччынай і Францыяй.

Першым рэзультатам узнаўленьня „рурскай палітыкі“ п. Пуанкарэ, які „заступіў“ у замежных справах хворага Брыяна, зьявіўся, як ведама — калі не аканчальны разрыў, дык значны перарыў у тарговых перагаворах між Нямеччынай і Францыяй. Нямецкая тарговая дэлегацыя мела ўжо зусім пакінуць Парыж, а нямецкі ўрад—распачаць забойчую для Францыі „мытную вайну“, якая, напрыклад, у Польшчы зламала (ў 1925 г.) яе валюту. Тады францускія фінансава-гаспадарчыя колы забілі трывогу, націснулі на ўрад, і той зараз-жа пачаў паразумявацца з нямецкай дэлегацыяй і з нямецкім урадам. У выніку гэтых перагавораў нямецкая дэлегацыя, як здаецца, астанецца ў Парыжу, хаця перагаворы адкладаюца на некалькі тыдняў. Францускія гаспадарчыя колы націскаюць на ўрад, каб зрабіў пэўныя палітычныя ўступкі за тыя гаспадарчыя прывілеі, якія хочуць яны атрымаць ад Нямеччыны. Дык вось, дзеля чаго францускі ўрад мае затрымаць даўно страціўшую сэнс і законнасьць акупацыю нямецкай зямлі: каб шляхам гэткага „палітычна-ваеннага“ націску вымушаць ня толькі палітычныя (для сябе і для сваіх васалаў на ўсходзе), але і чыста гаспадарчыя, гандлёвыя ўступкі, апрача — адшкадаваньняў...

Тэрмін адседкі ў вастрозе.

Пасол Кашэн і іншыя сябры Ц. К. францускай Камуністычнай Партыі, якія выдалі ведамую адозву проці вайны ў Марокко і за гэта былі засуджаны судом у вастрог, маюць быццам 4 ліпня ўжо сесьці ў турму...

А бойня ў Марокко ўсьцяж ідзе!

Гішпанскія войскі ізноў распачалі наступленьне ў Марокко, дзе ні на часіну ня спыняюцца паўстаньні мясцовага насяленьня. 8.000 жаўнераў з 80 гарматамі пасоўваюцца ўпярод, але спатыкаюцца з страшэнным аружным адпорам насяленьня.

Цікаўнае здарэньне ў Парыжскай турме.

Нядаўна францускія манархісты зрабілі аружнае „паўстаньне“ проці прысуду суда

Што такое Альбанія?

Альбанія зьяўляецца запраўдным „парахавым складам“ наагул „падмінаванай“ тэрыторыі Балканаў — перадусім дзеля таго, што гэты край лічыцца эўрапэйскімі дзяржавамі „нічыім“... Народу альбанскага, як аднолькавай, спаянай нацыянальнасьці, няма; замест гэтага — мешаніна нацыянальна і рэлігійна розных ды варожых сабе ўзаемна элемэнтаў, якія грызуць адзін аднаго, усьцяж робячы адзін проці аднаго „рэвалюцыі“ і карыстаючыся пры гэтым сіламі суседніх дзяржаваў... Ясна, што гэта спрыяе апэтытам гэтых дзяржаваў на гэты багаты край, дый разьбівае аканчальна магчымасьць яго самастойнае дзяржаўнай будучыны...

Вялікія натуральныя багацьці краю перадусім прыцягваюць да яго апэтыты чужых дзяржаваў. Галоўным чынам, як усюды, запаліваe гэтыя апэтыты, рызыкуючы запаліць ад іх сутычак і новы эўрапэйскі пажар, — нафта (газа). Альбанія культурна і эканамічна — вельмі дзікі край, але мае шмат нявыкарыстаных зусім „нафтавых палёў“. Мець тут, у цэнтры Эўропы, у сябе пад рукой вялізарныя крыніцы гэткага „плыўкага паліва“, якое робіцца ўсё больш каштоўным і неабходным, выціскаючы вугальле, выкарыстаць яго, як падставу ваенна-гаспадарнай сілы дзяржаваў, — вось думка кожнай з вялікіх і невялікіх дзяржаваў, што маюць нейкую сутычнасьць з Альбаніяй.

Італія мае асаблівую пратэнсію на Альбанію ды на яе нафту: яе флёт можа зачыніць марскі шлях для вывазу гэтай нафты— праз Отранцкі праліў, — таксама як Турцыя можа зачыніць „дардэнэльскую браму“, праз якую ідзе расейская бакінская нафта. Дык вялікія дзяржавы — калегі яе — гатовы ў значнай меры — ведама, за пэўныя „кампэнсацыі“ — лічыцца з гэтымі „правамі Італіі на Альбанію“... А пачуцьцё гэтых правоў распаляецца ў Італіі, паміж іншым, яшчэ і тым, што сама Італія, якой патрэбна ў год найменш 40 000 тоннаў нафты, мае ў сябе дома толькі нешта каля 5.000 тоннаў. Дык гэтыя 35.000 тоннаў нафты — вось перадусім тое, дзеля чаго Італія, ня страшучыся праліцьця крыві, але страшучы іншых вайной, прэцца гвалтам захапіць Альбанію. Другая прычына — у тым, што Італія хоча мець „абодва слупы отранцкай брамы“, што зачыняе выхад з Адрыятыцкага мора: і італьянскі і альбанскі берагі... Тады гэтае мора будзе запраўды ўжо зусім „італьянскім“, ня гледзячы на тое, што на ім ёсьць ня толькі італьянскія, але і югаслаўскія, ня кажучы ўжо аб альбанскіх — парты...

Мы сказалі, што дзяржавы, а перадусім Англія, у пэўнай меры згаджаюцца на „эканамічны захват“ Альбаніі Італіяй, але — за пэўныя „кампэнсацыі“, ці заплату кожнай з іх за гэта... Першай, як усюды і заўсёды, працягнула цэпкую руку да Альбанскай нафты Англія. Падкупіўшы, сваім звычаем, альбанскіх валадароў, Англія атрымала сьпярша амаль ня выключную канцэсію (манаполію) для сябе на альбанскую нафту. Але зараз-жа—побач з Англіяй — зьявілася яшчэ магутнейшая Амэрыка, якая напомніла Англіі, што прызнала Альбанію „незалежнай“ толькі пад варункам так званых „адчыненых дзьвераў“ у ёй, ці папросту: каб яна была— „нічыей“, а разам — усіх... Англіі прышлося згадзіцца й пусьціць Амэрыку, адмовіўшыся ад сваей манаполіі. — Пасьля ўжо зьявілася Італія, для якой Англія хоча стварыць — за іншыя „кампэнсацыі“—асабліва карысныя варункі, амаль ня поўны захват Альбаніі. Атрымала пасьля — у паразуменьні з таварышамі — і Францыя нафтовыя канцэсіі. Дык цяпер Альбанія перадусім падзелена, як „нафтовая тэрыторыя“, на розныя палеткі — між усімі вялікімі дзяржавамі—пераможцамі...

Уся гэтая шляхотная праца саюзьнікаў адбывалася ад 1921 да 1926 г. Цяпер пачнецца праца па дабываньню нафты ды вывазу. І тут канкурэнцыя будзе, як заўсёды, з аднаго боку ствараць паразуменьне паміж жываедамі ў захопленым імі ды падзеленым жывым краі, а з другой—выклікаць канфлікты, якія могуць у кожны мамэнт давясьці да выбуху вайны...

Багацьці Альбаніі не абмяжоўваюцца аднэй нафтай.—Альбанія мае вельмі багатую ўрадлівую зямлю, з якой можа толькі дзесятая частка абраблена. Альбанія мае пекны клімат, які робіць гэтую зямлю вельмі выгаднай для разьвядзеньня бавоўны й тытуну, розных дарагіх фруктаў і г. д. Англійцы ўжо пасьпелі здабыць сабе і тут рад манаполіяў, як тытуновую ды інш. Альбанскія горы маюць шмат вугальля, жалеза, медзі і інш. рэчаў, патрэбных для прамысловай Эўропы, але зусім „непатрэбных для Альбаніі“, дзе прамысловасьці амаль-што зусім няма...

Альбанія — клясычны прыклад ахвяры імпэрыялізму, ахвяры зусім безбароннай, якую дзеляць жыўпом гэтыя панасеўшыя на яе жываеды, як ракі „заснуўшую“ рыбу... Адзіны запраўдны гаспадар краю—народ, адвечны жыхар яго,—сьпіць ня маючы перадусім пачуцьця свайго нацыянальнага адзінства ды сваіх адвечных бясспрэчных правоў на свой родны край... Пасаджаныя над ім варожай рукой то аднаго, то другога жываеда сьпярша „князі“ а цяпер „прэзыдэнты“, ці дыктатары, — папросту подлыя прадажныя найміты і каты свайго народу...

З вышэй паданага агляду альбанскіх адносінаў відаць, што зусім непрамысловая Югаславія мае вельмі цяжкія варункі канкурэнцыі ў Альбаніі з прамысловымі вялікімі дзяржавамі, а перадусім—з Італіяй. Навет Францыя, якая з палітычных сваіх паглядаў падтрымлівае Югаславію, узапраўднасьці — на баку яе эканамічных канкурэнтаў, сваіх калегаў—прамысловых дзяржаваў Заходу. Альбанскі народ цягнецца інстынктыўна ў бок Югаславіі, але дыктатар Альбаніі—італьянскі наймiт Ахмэт Зогу, маючы ад Італіі і Англіі грошы на войска, — прадае свой народ і край жываедам...

Каб завяршыць абраз, характэрны для нашых шляхотных пасьля-ваенных дзён, дадамо, што Альбанія „раўнапраўны сябра Лігі Народаў“...

І. Эрэнбург.

13 люлек,*)

(Пераклаў М. Шыла).

. . . .

II.

Ёсьць многа прыгожых гарадоў, — найпрыгажэйшы з усіх Парыж. У ім сьмяюцца нядбайныя кабэты, пад каштанамі франты расьпіваюць чырвоныя настойкі, і тысячы агнёў лунаюць на люстраным асьпідзе разлеглых плошчаў.

Муляр Луі-Ру радзіўся ў Парыжу. Ен помніў „ліпнёвыя дні“ 48-га году. Яму было тады сем гадоў, і ён хацеў есьці. Моўчкі, як каўка, ён расчыняў рот і чакаў і чакаў дарэмна, бо ў яго бацькі Яна-Ру ня было хлеба. У яго была толькі стрэльба, а стрэльбы зьесьці было нельга. Луі помніў летнюю раніцу, калі бацька чысьціў сваю стрэльбу, а матка плакала, выціраючы хвартухом нос. Луі пабег сьледам за бацькам: ён думаў, што бацька з вычышчанаю стрэльбаю застрэліць пекара і возьме сабе самы большы бахан хлеба, большы за Луі, бохан—з дом. Але бацька спаткаўся з другімі маркотнымі людзьмі, у якіх таксама былі стрэльбы. Яны пачалі разам пяяць і крычаць: „хлеба“!

Луі, заміраючы чакаў, што ў адказ на такія цудоўныя песьні з вокнаў пасыплюцца булкі, рагавешкі, блінчыкі. Але замест гэтага пачуўся моцны шум, і насыпаліся маленькія кулі. Адзін з людзей, што крычаў „хлеба!“ — крыкнуў „баліць“ і паваліўся. Тады бацька і іншыя людзі пачалі рабіць незразумелыя рэчы—яны навалілі дзьве лавы, прыцягнулі з суседняга двара бочку, зломанае крэсла і навет вялікі куратнік. Усё гэта яны палажылі на сярэдзіну вуліцы, а самы ляглі на зямлю. Луі зразумеў, што маркотныя людзі гуляюць у хаванку. Потым яны стралялі з стрэльбаў, і ў іх таксама стралялі. А потым прышлі другія людзі. У іх таксама былі стрэльбы, але яны вясёла ўсьмяхаліся, на іх шапках блішчэлі вялікія прыгожыя какарды, і ўсе клікалі іх „гвардзейцамі“. Гэтыя людзі ўзялі бацьку і павялі яго па прасадзе сьвятога Марціна. Луі думаў, што вясёлыя гвардзейцы накормяць бацьку, і пайшоў за імі, хаця было ўжо позна. На прысадзе сьмяяліся кабеты, пад каштанамі франты расьпівалі рубінавыя настойкі, і тысяча агнёў лунялі на асьпідзе люстранага хадніку. Каля варотаў сьв. Марціна адна з нядбайных кабет, якая сядзела ў кавярні, закрычала гвардзейцам:

— Навошта вы ведзяцё яго так далёка? Ен і тут можа атрымаць сваю порцыю...

Луі падбег да сьмяючайся кабеты і, моўчкі, як варанёнак, расчыніў свой рот. Адзін з гвардзейцаў узяў стрэльбу і ізноў выстраліў. Бацька закрычаў і паваліўся, а кабета сьмяялася. Луі надбег да бацькі, ушчаперыўся за яго яшчэ падскаківаючыя ногі, як быццам бацька ляжучы хацеў есьці, і пачаў страшэнна скавытаць.

Тады кабета сказала:

— Застраліце і шчанюка!

Але франт, які за суседнім сталом піў рубінавую настойку, супрацівіўся:

— Хто-ж тады працаваць будзе?

І Луі астаўся. За грозным ліпнем прыйшоў ціхі жнівень, больш ніхто не пяяў і ніхто не страляў. Луі вырас і апраўдаў даверра добрага франта. Бацька Янка-Ру быў муляром, і муляром зрабіўся Ру Луі. У шырокіх аксамітных партках і ў сіняй кашулі з палатна, ён будаваў дамы, будаваў летам і зімою. Прыгожы Парыж хацеў зрабіцца яшчэ прыгажэйшым, і Луі быў там, дзе пракладаліся новыя вуліцы — майдан сямёхкоснае зоркі, шырокія прасады Гаўсмана і Малерба, высаджаныя каштанамі, і парадны праспэкт Опэры, з будовамі, з неразабранымі яшчэ рыштаваньнямі, куды нецярплівыя гандляры ўжо звозілі свае дываны—футры, карункі і дарагія каменьні. Ен будаваў тэатры і крамы, кавярні і банкі, будаваў прыгожыя дамы, каб нядбалыя кабеты, калі на вуліцы вее вецер з Ляманшу і ў работніцкіх сьвяцёлках цела дубянее ад лістападавых туманаў, параней шаму маглі нядбала ўсьмяхацца; будаваў бары, каб франты ня спынялі ў цёмныя бяззорныя ночы піць свае рубінавыя настойкі. Падыймаючы цяжкія каменьні, ён будаваў грыфельны найлягчэйшы пакроў гораду, найпрыгажэйшага з усіх гарадоў, — Парыжу.

Сярод тысячаў кашульнікаў быў адзін, па прозьвішчу Луі-Ру, у аксамітных партках, прыпудраных вапнаю, у шырокім плоскім капялюшы, з гліняною люлькаю ў зубах, і, як тысячы іншых, чэсна працаваў над аздобнасьцяй Другое Імпэрыі.

Ен будаваў цудоўныя дамы, а сам у дзень стаяў на рыштаваньнях, у ночы-ж ляжаў у сьмярдзючай каморцы, на вуліцы Чорнае Удавы, у прадмесьці сьв. Антона. Каморка пахла вапнаю, потам і чорным танным тытуном; дом пахнуў кацячым калам і нямытаю бялізнаю, а вуліца Чорнае Удавы, як і ўсе вуліцы прадмесьця сьв. Антона, пахла салам жарніц, на якіх гандляры смажылі бульбу, прэсным крывяным пахам ятак з лільёвымі тушамі каніны, селядцамі, адпадкамі шуметнікаў і дымам смажніцаў. Але-ж не за вуліцу Чорнае Удавы, а за шырокія бульвары, што пахнуць канваліямі, мандарынкамі і скарбніцамі парфумаў вуліцы Міра, за гэтыя бульвары і за сямёхкосную зорку, дзе ў дзень на рыштаваньнях вагаліся кашульнікі, прозваны Парыж найпрыгажэйшым з усіх гарадоў.

Луі-Ру будаваў кавярні і бары, ён насіў каменьні дзеля „Кавярні Рэгенцтва“, улюбленае шахматнымі ігракамі, дзеля „Англійскае Кавярні“, дзе спатыкаліся снобы, уладары скакуноў-рысакоў і выдатныя чужаземцы, дзеля „Тавэрны Мадрыд“, што зьбірала ў сваіх сьценах акцёраў звыш дваццацёх розных народных тэатраў, і дзеля шмат іншых годных увагі будынкаў. Але Луі-Ру ніколі, ад дня сьмерці свайго бацькі, не падыходзіў блізка да пабудаваных ужо кавярняў, і ні разу ён ня пробаваў рубінавых настоек. Калі ён атрымліваў ад падрадчыка некалькі маленькіх белых манэтаў, гэтыя манэты браў стары шынкар з вуліцы Чорнае Удавы, замест іх даваў Луі некалькі вялікіх чорных манэт і наліваў у чарку мутную жыжку. Луі адным духам выпіваў абсэнт і ішоў у сваю каморку спаць.

Калі-ж ня было ні белых, ні цёмных манэтаў, ні абсэнту, ні хлеба, ні працы, Луі, сабраўшы ў кішані крышку калісь рассыпанага тытуну, або адшукаўшы на вуліцы недапалак папяросы, набіваў сваю гліняную

*) З кніжкі ведамага расейскага пісьменьніка Эрэнбурга пад назовам „13 люлек“ падаем гэты адрывак аб гісторыі аднае з апісаных 13 люлек.

і процi паліцыі, якая прышла пасадзіць у вастрог манархічнага павадыра Додэ, засуджанага за ілжывыя закіды ў газэце. Пакалечыўшы 26 чалавек, гэты павадыр зрабіў „пекны жэст“, заявіўшы, што, не жадаючы праліцьця крыві, ён сам аддаецца ў рукі ўлады... Але ня доўга ён ляяльна высядзеў у вастрозе. Праз некалькі дзён калегі п. Додэ вельмі спрытна наладжаным спосабам здолелі выпусьціць з вастрогу яго і яго таварыша—рэдактара манархічнай газэты. Кампанія манархічных дзеячоў, змовіўшыся засела ў рэстаранах, заняла размовамі ўсе тэлефоны міністэрства ўнутраных спраў, апрача аднаго. Тады адзін з манархістаў пайшоў у міністэрства і праз гэты вольны тэлефон, удаючы голас таварыша міністра, даў загад начальніку вастрогу каб безадкладна выпусьціў на волю п. Додэ, яго таварыша-рэдактара і — каб ня выклікаць сумліву—аднаго з важных камуністаў, які таксама сядзеў у тым вастрозе. Усё было зроблена так спрытна і гладка, што начальнік, які дарэмна пробаваў праверыць загад у іншых аддзелах міністэрства, павінен быў споўніць яго... Усе тры вязьні мігам скарысталі з волі і добра схаваліся ад улады... Цікаўна, што, калі начальнік вастрогу сам прыйшоў у пакой п. Додэ, каб паведаміць аб звальненьні, той кінуўся яму з плачам на шыю, дзякуючы „шляхотным уладам Францыі — за вялікадушнасьць“, — хаця добра ведаў аб усей штуцы сваіх таварышоў... Сам дырэктар вастрогу пасадзіў усіх трох вязьняў у аўтамабіль, які скульсьці зьявіўся і праз хвіліну зьнікнуў з віду, ды быў ужо далёка, калі выясьнілася лоўкая штучка манархістаў...

Да зьліквідаваньня канфлікту на Балканах

Канфлікт між Югаславіяй і Альбаніяй мае быць ужо „аканчальна зьліквідаваны“. Як Альбанія, таксама і Югаславія прынялі прапазіцыю вялікіх дзяржаваў: Альбанія зараз-жа звольніць з турмы Юрашковіча, а Югаславія возьме назад абразьлівыя для альбанскага ўраду словы з сваей першай ноты пратэсту. Не зьліквідавана толькі, зразумела, самая прычына канфлікту — імкненьне італьянскага фашызму да захвату Альбаніі і панаваньня на Балканах. Дык ясна-ж, што пакуль дзее пры тайным падтрыманьні Англіі гэтая галоўная прычына, — пасьля фармальнага зьліквідаваньня аднаго канфлікту, пры першай-жа добрай нагодзе, выбухне другі, трэці дый так далей.

Чанг-Кай-Шэк і Фэнг — проці Чанг-Тсо-Ліна і Японіі

Пацьвярджаюцца весткі аб фармальным паразуменьні між Чанг-Кай-Шэкам і генаралам Фэнгам, якія канцэнтрычным рухам ідуць на Пэкін. Абодва павадыры варожа адносяцца да Японіі, якая яўна падтрымлівае іх супольнага ворага Чанг-Тсо-Ліна, маючы на мэце расколоць на палову Кітай, ды ўсю паўночную палову яго пакінуць пад сваім „уплывам“... Думка аб адзіным непадзельным Кітаі аб'яднала толькі што варожых адзін да аднаго павадыроў нацыянальных арміяў. Яны выпусьцілі адозву, у якой заклікаюць да байкоту японскіх тавараў. А да Чанг-Тсо-Ліна (ці — да Японіі?) зьвярнуліся з рашучым дамаганьнем, каб той безадкладна выдаліў з кітайскай тэрыторыі ўсе японскія войскі... Адначасна, як даведалася... польскае „Усходняе Агенцтва“, ген. Фэнг — пад націскам Чанг-Кай-Шэка — патрэбаваў ад ханькоўскага ўраду выдаленьня ўсіх радавых агентаў і дарадцаў, у тым ліку і ведама Бородіна. Іншыя — англійскія — весткі кажуць, быццам Чанг-Кай-Шэк дамагаецца ад ген. Фэнга, каб той зусім парваў усялякую сувязь з Ханькоўскім чырвоным урадам, з якім той толькі што заключыў ваенны саюз, саюз гэты і даў такі пасьпех усяму наступленьню нацыянальных арміяў проці Чанг-Тсо-Ліна...

Заява міністра ханькоўскага ўраду.

Міністар замежных спраў ханькоўскага ўраду Чэн заявіў прадстаўніку амэрыканскага тэлеграфнага агенцтва, што ханькоўскі ўрад — адзіны запраўдны і трывалі ўрад у Кітаі. Нанкінскі ўрад — гэта бунтаўнічая арганізацыя, якая ў патрэбным часе будзе зьліквідавана. Мы стаім за адзінай партыяй Куо Мін-Танг, якая зьяўляецца прадстаўніцай нацыянальна-аб'яднанага Кітаю“.

ХРОНІКА.

З выбарнае статыстыкі ў Вільні. Газэты падаюць цікаўныя цыфровыя даныя аб ходзе апошніх выбараў у самаўрад места Вільні.

У паасобных абводах галасаваньня лічба асоб, якія скарысталі з свайго выбарнага права, вагаецца ад 41,2 прац. да 73,1 прац. Найніжэйшы процант учасьнікаў галасаваньня прыпадае на 53 абвод, у склад якога ўваходзілі вуліцы: Ліпаўка, Дубнякі, Долы, Купрыянішкі, Ашмянка і інш. Найвялікшы процант—на абвод 48, які абыймаў вуліцы: Панарскую, Рыдза Сьміглага, Шэптыцкага і інш. У гэтым абводзе найбольш галасоў дасталі сьпіскі 2 і 15. У некаторых цэнтральных абводах процант учасьнікаў дасягаў цыфры 70. Акраіны места наагул прымалі вельмі малае ўчасьце ў выбарах, хаця іменна яны найбольш мусяць быць зацікаўлены ў выніках выбараў.

Газэты стаўляюць побач даныя сёлетніх выбараў з данымі выбараў у Сойм у 1922 годзе. Тады агульны процант учасьнікаў дасягаў цыфры 69, 84. Цяпер—толькі 58 прац. (на агульную лічбу 103,240, маючых права голасу, скарыстала з гэтага права 59,904).

Касьцельна - дзяржаўная ўрачыстасьць. У Вільні 2-га ліпня адбудзецца каранаваньне Вострабрамскае Маці Божае, як Каралевы Польскае. На ўрачыстасьць прыяжджаюць: Прэзыдэнт Рэспублікі, старшыня ўраду марш. Пілсудскі і сябры ўраду яго, многа вышэйшых урадоўцаў, прадстаўнікі касьцельных уладаў з усяе Польшчы і чысьленыя пілігрымы. Польскі ўрад дазволіў адчыніць польскую граніцу і для літоўскіх пілігрымаў, якія хацелі-бы прыехаць у Вільню на гэту ўрачыстасьць,—няведама толькі, ці многа знойдзецца ахвотнікаў з увагі на няпрыхільныя адносіны да гэтага з боку літоўскага грамадзянства і ўлады.

З выдавецкае нівы. Друк распачатае яшчэ ў канцы мінулага году Беларускае Літэратурнае Хрыстаматыі, укладзенае д-рам І. Дварчаніным, ужо заканчываецца. Гэтак да пачатку новага школьнага году наша моладзь меціме ў руках гэтак неабходную кнігу пры навуцы беларускае літэратуры.

Кніжка мае каля 500 страніц друку і зьмяшчае выбраныя творы нашых пісьменьнікаў.

Афіцыяльны курс грошы на 1 ліпня. Даляр—8 зл. 89 гр. Залаты рубель — 4 зл. 60 гр.

1./VII. на чорнай біржы ў Вільні за даляр плацілі 8,90. Зал. р. 4,70. Чырв. 3 дал. 90 цэн.

Вырасьлі крыльлі.

Вырасьлі, вырасьлі крыльлі!
Мы сьмела ўжо можам лятаць
І думкі аб шчасьці народу,
Сьветлыя думкі снаваць.

На крыльлях юнацкіх, магутных
Мы хочам падняць небасхіл,
З грудзей гарапашных, пакутных
Страсьці, разьнясьці хочым пыл.

Вырасьлі, вырасьлі крыльлі!
Мы сьмела ўжо можам лятаць,
Сны сьветазорныя, сны прамяністыя
Аб роднай старонцы снаваць.

18./V. 1927 г. **А. Салагуб.**

Крыгалом.

Люблю глядзець, калі вясною,
Пры тхненьні цёплых вецяркоў
Над пачарнеўшаю зямлёю,
Выходзіць рэчка з берагоў.

Сьвятлей чуць сонца зазіяе,
Пашле ў пламенях цяплыню —
І грудзі рэчка уздымае,
І прачынаецца ад сну.

Дыхнула—і аковы з лёду
На крыгі рвуцца, на кускі,
І, акунуўшыся у воду,
Са страху пруць на берагі.

І па раскрыўшайся грудзіне
Бяжыць вада, што раз—вышэй,
Узмучана, што ў каляіне,
Усхвалёвана, аж да касьцей.

А крыгі ціснуцца на бераг,
Як войска з поля, так бягуць,
І тут яны—з пазорам зьвера —
На дыбы грозныя ўстаюць.

Шуміць вада, бы лес зімою,
Як млын, калі ўсе колы йдуць,
І толькі бачыш, як над ёю
Патокі хваль ўстаюць, устаюць...

Патокі хваль з клубамі пены
Вышэй ўздымаюцца, бурляць,
І ў гневе бураць лёду сьцены
І крыгі ў вір яны імчаць.

І ў роспачы яшчэ раз тыя
Кусяцца шлях загарадзіць —
Валы і горы ледавыя
Насьпех імкнуцца грамадзіць.

А хвалі з пенай прыбываюць,
Бягуць, бягуць, няма канцоў,
Валы хрыбтамі узьнімаюць,
Выходзяць з імі з берагоў.

І новым шляхам глыбы лёду
У замяшаньні мчацца ў даль...
Не загацілі з шумам воду,
Не супынілі з пенай хваль!

І па шырокаму прастору
Патокі мутныя шумяць,
Як усхвалёванае мора,
Калі яно пачне гуляць.

І коцяцца яны свабодна
У невядомыя краі,
А ў водах іх—яшчэ халодных —
Глядзіцца сонца з вышыні.

Надыдзе час! сьвятая праўда
Асьвеціць розум мужыкоў,
Якім цяпер кругом пагарда
І доля горш за зьвяроў.

І яснай праўды той прамені
Вялікай сьветласьцю сваей
Разгоняць ўсіх сумліваў цені
Забітых працаю людзей.

Надыдзе час! Мужык са гневам
Аковы старыя парве
І, як вяроўку спарахнелу,
На мак у пыл ён іх сатрэ.

Стрымаць мужыцкі гнеў вялікі
Ня хваце сіл і моцы вам,
Дарэмны будуць просьбы, крыкі,
Калі узварухнецца „хам“!

І вас усіх, у пысе думных,
Прагоніць вон з свайго шляху...
Бяз вас—і хітрых і разумных, —
Ён долю сам скуе сваю.

Уладз. Ініцкі.

Праца моладзі.

(Да выстаўкі вучнёўскіх малюнкаў у Вільні).

У меру таго, як беларускі адраджэнскі рух крэпне і разьвіваецца і ўшыркі і ўглыб,—ўсё ярчэй і ярчэй выяўляюцца укрытыя дагэтуль недзе дужа глыбока ў душы народу яго творчыя сілы й здольнасьці. Праўда, ня ўсе галіны нашае народнае творчасьці разьвіваюцца роўна: побач з вялізарным багацьцем нашае паэзіі, побач з высокім роўнем беларускага тэатру і сталым узбагачаньнем музыкі, — другія галіны мастацтва толькі йшчэ ледзьве-ледзьве закранутыя. Дый ня дзіва: кніжка ў нас сталася ўжо прадметам масавага ўжытку—прадметам першае патрэбы для кожнага сьвядомага беларуса; у тэатр, дзе толькі ён ёсьць, народ валам валіць; песьні нашыя пяюць усюды і ўсе; але, прыкладам, малярства, а йшчэ меней скульптура, архітэктура — гэта, як кажуць, ледзь пачаты кут: няма ў нас заможных людзей, ахвочых купляць абразы, ці скульптуру, а йшчэ менш — такіх, якія-б маглі будаваць стыльныя дамы і іншыя будоўлі...

Аднак-жа, ня гледзячы на малы попыт на творы малярства, і гэты від мастацтва апошнімі часамі пачаў патроху разьвівацца. Ня кажам ужо аб тых выстаўках беларускага мастацтва, якія адбываюцца ў Менску, дзе мастакі нашы маюць падтрыманьне з боку свайго гаспадарства; — але-ж вось і ў Заходняй Беларусі выяўляецца нейкі рух наперад у беларускім малярстве.

З сталых мастакоў у гэтай галіне — побач з чысьленымі самавукамі — мы йшчэ можам адзначыць ледзь пару іменьняў з старэйшых — Язэпа Драздовіча, з навейшых — Сергеевіча, дый на іх, бадай, прыходзіцца супыніцца: хоць і многа йшчэ сыноў Зямлі Беларускае займае пачэснае мейсца ў малярстве наагул, — аднак, блізу ўсе яны ўтрацілі сваё нацыянальнае беларускае аблічча і выступаюць ці-то як палякі, ці як расейцы... Але затое бачым вельмі пацяшаючае зьявішча сярод нашае школьнае моладзі: тут выяўляецца паважнае імкненьне да творчае працы іменна ў такой яшчэ беднай у нас галіне мастацтва — малярстве.

Аб гэтым красамоўна сьведчыць выстаўка вучнёўскіх прац віленскае і радашкоўскае гімназіяў, якая адчынілася ў актовай салі Віленскае Беларускае Гімназіі і будзе трываць да 5-га ліпня.

У даволі вялікай салі разьмясьціліся чысьленыя малюнкі вучняў, сярод якіх сустракаем дзесяць іменьняў: М. Сеўба, С. Жураўлеў, Л. Маргайлік, А. Быхавец, М. Васілеўскі, Я. Хвораст, С. Сьлёзьнік, М. Якімец, В. Сідаровіч, Я. Казлоўскі, — ня кажучы ўжо аб Язэпе Драздовічу, ініцыятару і арганізатару выстаўкі. Прагледаючы ўсе гэтыя работы, пераважна малюнкі прыроды, ды часамі партрэты, трудна йшчэ судзіць аб здольнасьцях паадзінокіх маладых аўтараў іх: усё гэта йшчэ толькі пачаткі, пераважна саматужныя, без адпаведнага кіраўніцтва, бо-ж нельга йшчэ гаварыць аб выніках працы грам. Драздовіча ў радашкоўскай гімназіі, дзе ён працаваў толькі наўгоду, ці нядаўна адчыненай студыі пры віленскай гімназіі. Праўда, у некатарых вучнёўскіх работах відаць ужо ўплыў індывідуальнасьці вучыцеля; але ўласнае індывідуальнасьці — здаецца — ніхто йшчэ не выяўляе. Адно, што бясспрэчна можна адзначыць, гэта даволі добрае апанаваньне рысунку. Есьць і добрыя малюнкі з колёрыстычнага боку.

Ярка выяўляецца затое індывідуальнасьць грам. Драздовіча. Перадусім—у ягоных сымвалічных малюнках, — праўда, не заўсёды зразумелых, але колёрытных. Аднак, ня гэтак яны, як вельмі ўдалыя рысункі Драздовіча пёркам прадстаўляюць, на наш пагляд, галоўную цэннасьць у творчасьці яго. Тыпы, зарысованыя ў Палесьсі ў мінулым годзе, стыльныя старасьвецкія капліччкі і іншыя драўляныя будыніны, краявіды беларускія — усё гэта зварачае на сябе асаблівую ўвагу: тут грам. Драздовіч запраўды мастак.

Мы ня маем магчымасьці падробна разглядаць выстаўленыя творы і не бярэмся іх ацэніваць: гэта-ж — першыя крокі вучнёўскае моладзі, якая на гэтым груньце хоча працаваць для свайго народу. Хто зацікавіцца, хай сам паглядзіць і ацэніць. Мы толькі мусім шчыра прывітаць добры пачын, выказаць адну думку, якая павінна-б узмацаваць настрой сярод маладых аўтараў. Гэта — каб нейкая беларуская ўстанова вызначыла спэцыялістаў дзеля ацэнкі выстаўленых твораў і каб найлепшыя з іх былі-б нейк адзначаны. Справа йдзе не аб цэннасьць такой ці сякой нагароды, але аб самы факт зацікаўленьня грамадзянства працай моладзі і аб маральнае падтрыманьне моладзі на шляху яе мастацкае творчасьці. **А. Н—на.**

З Т-ва Бел. Школы.

Паважаны Грамадзянін Рэдактар!

Гэтым управа Гуртка Т-ва Беларускае Школы ў м. Цырыне, Наварадзкага павету, просіць надрукаваць у Вашай паважанай газэце наступнае:

Цырынскі Гурток Т-ва Белар. Школы складае шчырую падзяку ніжэйпаданым грамадзянам, за кніжкі, ахвяраваныя для бібліатэкі-чытальні пры Цырынскім Гуртку: Сарафіму Глебаву — за 7 кніжак, Гурыновічу Алесю — за 6 кніжак, Ждановічу Сымону— за 3 кніжкі, Чамбровічу Язэпу — за 3 кніжкі, Сладпўскаму Паўлу — за 1 кніжку і Лапуху Уладзімеру — за 1 кніжку.

З пашанай:
Старшыня Гуртка **А. Гурыновіч,**
за сэкрэтара **Я. Гутто.**

Як працуе Цырынскі Гурток Т-ва Белар. Школы.

За кароценькі час свайго істнаваньня Цырынскі Гурток Т-ва Белар. Школы, Наваградзкага павету, ня гледзячы на перашкоды, наладзіў 6 (шэсьць) спэктакляў: 1) у вёсцы Падгайна 5.III 27 г.—„Птушка шчасьця“, 2) у в. Падгайна 25.IV 27 г. — „Ня розумам сьцяміў, а сэрцам“, 3) у м. Цырыне 26.IV 27 году — „Птушка шчасьця“, 4) у двары Райца, Райчанск. гм., Наваградз. пав. — „Ня розумам сьцяміў, а сэрцам“, 5) у в. Карчова, Цырынскае гм., — „Страхі жыцьця“ і „Суд“, 6) у в. Пешчыне—„Янка Кавцавы“ і „Зьбянтэжаны Саўка“.

Адчынены 2 бібліатэкі-чытальні: у Цырыне і ў вёсцы Падгайна, у якіх ёсьць беларускія кнігі, закупленыя на грошы з даходу ад спэктакляў. Артысты на ўсіх 6 спэктаклях выканалі ролі вельмі добра, асаблівую ўвагу заслугоўвае ў „Птушка шчасьця“ ў ролі Маланкі, Любоў Адамушка. За добрую гульню Васілю Лапуху — хлопцу 12 гадоў у ролі Алеся з п'есы „Страхі жыцьця“ выдана нагарода: кніга „Выбраныя Творы Якуба Коласа“. Няхай гэта будзе прыкладам для другіх Гурткоў Т-ва Беларускае Школы.

дюльку і хадзіў з ею пануры па вуліцах прадмесьця сьв. Антона. Ен не пяяў і ня крычаў „хлеба“, як гэта адзін раз зрабіў яго бацька Янка Ру, бо ў яго ня было ні стрэльбы, каб страляць, ні сына, расчыняючага рот, як варанёнак.

Луі-Ру зрабіў столькі, сколькі мог, дзеля таго, каб кабеты Парыжу маглі-б нядбайна сьмяяцца, але чуючы іх сьмех, ён спужана зыходзіў у бок: так сьмяялася аднойчы кабета ў кавярні на бульвары сьв. Марціна, калі Янка-Ру ляжаў на бруку, ды яшчэ хацеў ляжучыісьці. Луі наагул да дваццацёх пяцёх гадоў ня бачыў блізка сябе маладое жанчыны. Калі-ж яму стукнула дваццаць пяць год і ён пераехаў з аднае сьвяцёлкі вуліцы Чорнае Удавы ў другую, з ім здарылася тое, што здараецца рана ці позна з усімі людзьмі. У суседняй сьвяцёлцы жыла маладая работніца Жульета. Луі спаткаўся вечарам з Жульетай на вузкіх сходах, зайшоў да яе, каб узяць сярнікі, бо крэмень яго сьцёрся і не даваў агню, а зайшоўшы — выйшаў толькі пад раніцу. На наступны дзень Жульета перанесла дзьве свае сарочкі, кубак і шчотку ў сьвяцёлку Луі і зрабілася яго жонкаю, а пачакаўшы год у цеснай сьвяцёлцы зьявіўся новы госьць, якога ў мэтрыкі запісалі „Полем-Мар'яй Ру“.

Гэтак пазнаў Луі кабету, але ў адрозьненьне ад шмат іншых, якімі справядліва пышаецца прыгожы Парыж, Жульета ніколі нядбайна не сьмяялася, хаця Луі-Ру яе крэпка кахаў, як можа кахаць муляр, які падыймае цяжкія каменьні і будуе прыгожыя будыніны. Праўдападобна, яна ніколі не сьмяялася, бо жыла на вуліцы Чорнае Удавы, дзе толькі адзін раз нядбайна сьмяялася старая памывачка Мар'я, калі яе везьлі ў бальніцу дзеля вар'ятаў. Праўдападобна яна не сьмяялася яшчэ затым, што ў яе былі толькі дзьве сарочкі, і Луі, у якога часта ня было ні белых, ні цёмных манэтаў, панура бадзяючыся з люлькаю па вуліцах прадмесьця сьв. Антона, ня мог ей даць хоць-бы адну жоўтую манэту на новае адзеньне.

Вясною 1869 году, калі Луі-Ру было 28 гадоў, а сыну яго Полю два гады, Жульета ўзяла дзьве сарочкі, кубак і шчотку і пераехала ў кватэру мясьніка, гандляваўшага на вуліцы Чорнае Удавы конскім мясам. Яна пакінула мужу Поля, дзеля таго, што мясьнік быў чалавекам нэрвовым і, вельмі кахаючы маладых кабет, зусім ня любіў дзяцей. Луі ўзяў сына, пагайдаў яго, каб ён ня плакаў, пагайдаў няўмела, бо ўмеў паднімаць каменьні, але не дзяцей, і з люлькаю ў зубах пайшоў па вуліцах прадмесьця сьв. Антона. Ен крэпка любіў Жульету, але разумеў, што яна ўчыніла правільна—у мясьніка шмат жоўтых манэтаў, ён навет можа пераехаць на іншую вуліцу, і з ім Жульета пачне нядбайна сьмяяцца. Ен успомніў, што бацька яго Жан, выходзячы ў ліпнёвую раніцу з вычышчанаю стрэльбаю, сказаў плачучай жонцы, матцы Луі:

— Я мушуісьці, а ты мусіш мяне затрымліваць. Певень шукае высокага седала, карабель—шырокага мора, кабета—спакойнага жыцьця.

Успомніўшы словы бацькі, Луі яшчэ раз падумаў, што ён быў-бы правы, затрымліваючы Жульету, але і Жульета была-б правай, ідучы ад яго да багатага мясьніка.

(Далей будзе).

КАРЭСПАНДЭНЦЫІ

Як праходзяць у нас выбары.

(Баранавіцкі павет, Ястрабская воласьць).

19 чэрвеня ў нас па ўсёй гміне праходзілі выбары,—выбіралі выбаршчыкаў на выбары ў гміную раду.

У некаторых вёсках былі гарачыя схваткі—надта ў тых, да каторых былі далучаны асаднікі. Павадыры асадніцкія з усіх сіл стараліся пралезьці ў выбаршчыкі, а дзеля гэтага тутуню і папярос хапала ўсяму сходу. Хто совесьць меў, той накурыўся. Але ўсюды набілі іх крыкамі, — ня далі і слова сказаць. І пашлі бедныя асаднікі да дому, нат' не сказалі „dowidzenia“; а перад выбарамі падавалі рукі, ня то што мужчынам, але бабам, а нат' і дзецям, зьнімаючы другою рукою перад кожным „swoje kapialusze“. У каторых вёсках людзі адважнейшыя, там было больш спрэчак, больш крыку. Многа „мілых“ слоў быўшай гм. радзе. На ўсіх сходах крыкі: „выбраць людзей адважных, каб не баяўся другі, каб ня дрыжаў перад старастаю, каб не падлізваўся, каб мог абараніцца сам і, каб мог бараніць нашы інтарэсы. У выбаршчыкі пападаюць найбольш маладыя, як людзі больш адважныя, ну і трохі разумнейшыя за старых. З гэтага выходзіць, што ў выбаршчыкі папалі многія быўшыя ППС-ы, як элемэнт найбольш здольны ў вёсцы. Раздумаўшыся, трэба сказаць пэпээсам дзякуй; хоць яны і нічога не зрабілі нам, ні чым не памаглі, але дзякуй за тое, што яны заварушылі людзей, яны калупнулі людзкую балячку і трохі паказалі, што можна і што не. Цяпер пэпэсаў няма і людзі ім ня вераць і лаюць з апошніх слоў, а ня ведаюць, што ўсё такі пэпээсы памаглі хоць трохі. Цяпер людзі чуюць пад нагамі грунт і сталі адважней глядзець пану ў вочы. Сказаць па-праўдзе, што паліцыя ў сто разоў палепшала,—да людзей гэтак ня вяжацца, як раней. А да пэпээсаў у нас людзі баяліся схадзіцца з паліцыянтам. Весь, чаму цяпер і на сходах многа сьмялей людзі гавораць і крытыкуюць самаўрады да апошняга. А галоўны гвозд сходаў—войт. Войтава месца многіх цікавіць — дзеля пэнсіі. Таму кандыдатаў на войта хапае. Хапае і чаркі. Як адзін з іх хваліўся паціху, што ўжо 200 злотых растраціў.

Якія вынікі будуць з выбараў — ня ведама. Але па тых людзях, каторыя папалі ў выбаршчыкі, можна судзіць, што гм. рада павінна быць лепшая за старую. На закіды старым радным, каторыя адказваюць: „а што ты зробіш старасьце, калі ён прыказвае“, цяпер чутны крыкі: „ды на чорта-ж тая рада, калі стараста прыказвае? Хай напіша прыказ, ды хай войт робіць, а вам ня варта лапцёў драць, ходзячы на сходы“. Дастаецца і пісару-асадніку, за тое, што ён адзін мае пасаду, мае асаду і мае дамы ў Баранавічах, а другі нічога ня мае і ледзь ногі валочыць. Стары войт пускае цыкорыю і зрабіўся найлепшым чалавекам. Цяпер толькі і ходзіць за справамі ў гміну,—усё лётам вырашыць, але ня ведама ці ўтрымаецца. Каб утрымацца, пускае грошы і качкі, што быццам ня можа быць войтам малазямельны, партыйны, нежанаты, і, няскончыўшы войтаўскіх курсаў. Ен кажа: стараста не зацьвердзіць. Але ня ўсе вераць гэтаму. Адно б'юць: калі не зацьвердзіць, — то ня трэба выбараў, — хай назначыць войта. А на войта крычаць: раз'еўся, распанеў, а некаторыя кажуць, што, як яшчэ выбраць на столькі, дык ужо трэба будзе даць эмэрытуру. Асаднік прасіўся за войта, казаў: „jak będę wójtem, to ani jednego kawałka ziemi w gminie nie będzie leżać odłogiem, a ulicy we wsiach wysadzę drzewkami“. А людзі на гэта кажуць: запражэш нас усіх і ўсе адлогі абробіш.

Як грэблі правіць, дык няма ніводнага асадніка, а як на войта, дык усе. У нас па 40 грошай з дзесяціны што-год бяруць на дарогі, а правіць трэба самім; па дню з дзесяціны назначылі, а гм. рада на гэта маўчыць, як апэцкаўшыся“.

На выбары прыходзілі ўсе асаднікі з жонкамі, парабкамі і з дзецьмі. Ды нашліся людзі, каторыя пасартавалі іх, — ня меўшых голасу выставілі за плот.

У некаторых вёсках выбары праходзілі ціха: скажа адзін імя кандыдата, усе скажуць сагласны і канец. Але гэта было там, дзе людзі ня цікавяцца нічым агульным.

Кепска праходзілі выбары найбольш у тых вёсках, дзе людзі жывуць па хутарох. Як вёска параскідана на вёрст 8—10, там адзін ня хоча ісьці на сходку, другому няма як адыйціся ад дому, а трэйцяму не закажуць і замест 300 якіх галасоў зьбярэцца 50, а то і меней. Там ужо крыку няма, там выбяруць аднагалосна. Але, калі ўзяць агулам цэлую гміну людзей, то настрой вясёлы, бадзёры, чуцен пад'ём духа і задаваленьне.

Па выбарах у панядзелак на кірмашы ў Баранавічах—людзі зьбіраюцца кучкамі і толькі чутно пра выбары, усе іншыя інтарэсы адыйшлі на другі плян. Як той казаў, душа ракам становіцца слухаючы. Радуецца таму, што людзі пачынаюць цікавіцца сваім грамадзкім жыцьцём, сваімі балячкамі і сваёю бядою.

Шкада, што няма „Маланкі“. Можна-б рэгатнуць на ўсе застаўкі, дый ёсьць з чаго. Хлопцы галаву адурылі чалавеку ў Баранавічах, на адрас каторага прыходзіла „Маланка“, а яе няма і няма. Яшчэ адна рыска. Каталікоў значна менш, як праваслаўных. Настрой усіх праваслаўных—выбраць на войта аднаго праваслаўнага хлопца, а каталікі паціху кажуць: „ён добры чалавек, але мужык, а мужыка ня варта выбіраць, — ляпей пана“. Ведама, што яны сябе лічаць панамі, і нат' многа находзіцца гэтакіх, што ляпей пацягнуць за сапраўднага пана, чым, як яны кажуць, за мужыка; былі галасы і за асаднікаў.

І яшчэ забыў уверсі напісаць, што былі такія хлопцы, што, як скончыліся выбары ў іх вёсцы, то яны, сеўшы на коні, лёталі ў другія, каб паглядзець, як там праходзяць выбары (выбары былі назначаны не ў адну гадзіну, каб магла паліцыя быць прысутнай на ўсіх сходах!

Ястраб.

Самі ўрадзілі.

(З Качаноўскага выбарчага абводу, Празароцкай гміны, Дзісенскага павету).

Даўно ўжо, мо' гадоў з 7, кіраваў жыцьцём Празароцкае гміны „Samorząd“ — Гмінная Рада. Праўда, гэты „samorząd“ радзіў сам і насяленьню Празароцкае гм. ніколі па тым што: „а хто-ж мной кіраваць будзе“—галава не балела, (бо ўсьцяж, няведама скуль, знаходзіліся новые войты і іншые ўрадоўцы, замест звальняных за недахваты ў гміннай касе і т. п.), але за тое часта трэба было пачухаць патыліцу, думаючы: „што тут прадаць на падаткі“? бо ўсе, што магчыма, ужо даўно папрадавана, а бюджэт Празароцкае гміны выносіць паказную квотку ў... ня ведаю ў сколькі злотаў, але пэўна нямала, бо як зайдзеш до „ўжэнду гміннага“, дык столькі там усякіх сталоў пісароў і машыністых, што пэўне даўней і ў міністэрстве ўнутраных спраў было ня болей.

Шмат чаго яшчэ можна было б закінуць нашаму „zamorządu“, але кажуць, што нябожчыка лаяць грэх, а я нашу гмінную раду лічу блізка што нябожчыцай. Бо трэба вам ведаць, што ў нас адбываюцца выбары ў новую гмінную раду.

Даўна ўжо мы гукалі аб гэтых выбарах і загадзя разлічалі ўсе выгады, калі ў гмінную раду выбярам сваіх людзей. Але ня тут то была. Нашы „rządcy“—народ досіць вучаны і пэўне ведаюць яны байку Крылова аб авечай радзе, у якой авечак ня было, бо „хваціло і волков“. Гэта байка ім, відаць, падабалася лепей за Ардынацыю Выборчую, яны падлічылі, што і ў іх „ваўкоў“ хваціць, каб засядаць у радзе, але каб выбраць гэтых „ваўкоў“, трэба пастарацца, каб выбіралі „авечкі“ што, ці то дзеля свайго бараньяга розуму, ці дзеля другіх прычынаў, „ваўкам“ спрыяюць. І вось, як прыйшоў час выбараў, выявілася, што блізка палова выбаршчыкаў, каторыя маглі-б перашкодзіць выбраць „ваўкоў“, ня была запісана ў лістох выбаршчыкаў і, дзеля гэтага, не магла выбіраць. Гэтак было, напрыклад, у в. Целяшох, гдзе з 27 было толькі тры ўпісаных на лістох выбаршчыкаў, бо целяшане слывуць сьвядомымі беларусамі і, калі-б дапусьціць іх на выбары ў большай колькасьці, маглі-б і „авечак“ з авечым розумам асьвядоміць і выбрацкага не з пасярод „ваўкоў“.

Але паны „rządcy“, здаецца, перасалілі, бо па ўсей гміне падняўся вялікі гвалт і шмат скаргаў у справе выбараў пашло да п. Старост Дзісенскага павету. Ня ведаю, чым гэта кончыцца, ці будуць перавыбары ці не, але ўсё-ж адно тое, што сяляне гэтак узбурыліся на гэта бяспраўе і сталі дамагацца сваіх правоў, паказвае, як падрасла за апошні год сьвядомасьць сярод нашых сялян (пэўна ня дзякуючы Сель-Саюзу і Хадэцыі) і служыць добрай нагародай тым, хто працаваў над разьвіцьцем гэтай сьвядомасьці.

Дык не бядуйце, гаротныя барацьбіты нашы! Зерне, вамі пасеянае, не заглохла. Яно расьце і, можа, блізак той час, калі сваімі пладамі—вольнасьцю, роўнасьцю і справядлівасьцю абдорыць нашу многапакутную Бацькаўшчыну.

Хваля.

Хадэкі за работаю.

(Сьвіслач, Ваўкавыскі павет).

15-га чэрвеня г. г. у м. Сьвіслачы пав. Ваўкавыскага адбыўся мітынг, арганізаваны пaслом Дымоўскім, які адзін толькі і прамаўляў. У сваей „вялікай“ прамове (гаварыў аж... 18 мінут?!) хадэцкі пасол не закрануў ніводнага пытаньня аб сучасным палітычным жыцьці; нічога ня было чутно аб справаздачы ягонага (Ch. D.) клюбу, навет не сказаў, ад каго ён гаворыць, каго рэпрэзэнтуе. На запытаньне, хто ён такі — прамоўца адказаў: я д-р Дымоўскі, мяне ўсе знаюць у Варшаве — вось і ўсё, хто ён. У Польшчы тымчасам кепска, дрэнна, казаў ён, бо яна ня мае такіх людзей, якія-б патрафілі кіраваць так трудным апаратам як Дзяржава, няма людзей здольных, вучоных. „Narodem trudno rządzić“—крычаў Дымоўскі. Праўда, сто раз праўда. Народам, які пачаў распазнаваць сваіх прыяцеляў і ворагаў, трудна ўжо кіраваць вам, паны; за вамі ніхто ня пойдзе і не паслухае вас; тая шэрая маса беднага, загнанага народу, якая, дзякуючы вашай ашуканчай палітыцы, сягоньня цэрпіць усе несправядлівасьці жыцьця—вас праклінае, вас кляйміць ганьбай. Аб зямельнай рэформе „вядомы ўсім у Варшаве доктар“ (ня той д-р, што вядомы ўсім у Вільні П-віч) сказаў, што будзе праведзена праз 40 гадоў (сорак гадоў) дасло ўна. Людцы добрыя, судзіце самі: ці можна ісьці за такімі ашуканцамі і фіглярамі, што будуць карміць нас толькі абяцанкамі, якія зьдзейсьняцца хіба пры цару Гаросе? Не! Тысячу раз не! Мы ня верым, каб той, хто прадстаўляе заможныя клясы і ідзе на абрыці за „зубрамі“ — штось нам даў, ці хоць на зьнюх папраівў-бы наша гаротнае жыцьцё! Народ даб'ецца лепшай долі, толькі тады, калі ён будзе спадзявацца толькі на ўласныя сілы, калі мы арганізованым шляхам пойдзем за тымі, хто вышаў з шэрэгаў пралетарыяту, а пад саломянай страхі. Мы пойдзем з імі... і пераможам!

Усе гаваруны з усіх рэакцыйных лягераў, а таксама і ў даным выпадку ні Дымоўскі, а ні яго служка Грыц, што вужакаю ўвіваецца каля сялян Ваўкавыскага пав., нічога нам не памогуць і не дадуць. Яны аднэй рукою сыплюць парады — вібы дапамогу, а другою сьпяшаюцца мацней зацягіваць вас у свае путы і потым, як павукі, аблутаўшыя няшчасных мухаў, піць вашу кроў. Браты, мы парвём гэтыя путы, гэтае павучыньня; мы пакажам, што мы народ, які імкнецца да волі, да лепшых дзён; нас ніхто не ашукае, а паны няхай сабе крычаць, што намі трудна „rządzić“!

Сьвіслачанін.

З дарожных абразкоў.

Выжыдаючы падводу, я мусіў чакаць на аднэй са станцый ля Вільні.

Станцыя, як грыб, прытулілася да ўзгорку між лясных абшараў... Мне прыпомніліся расейскія перадваенныя станцыі.... Зусім такія-ж!

У сярэдзіне станцыйнага будынку тоўпяцца сяляне, якія прыйшлі па выплату за працу ў лесе. Чакаюць, покі прыедзе „начальства“.

Я прыслухоўваюся да гутаркі. Сяляне, апранутыя ў буркі, з здаравеннымі, навушнымі кепамі, наракаюць на „начальства“.

— Хай яна згарыць гэная работа. Я па пятнадцаць злотых дык 10 разоў адмахаў па 8 вёрст.

Гутарка ажыўляецца. Пачынаюць апавядаць здарэньні з выплатай. (Гутарка чыста-беларуская)!

— Аднаго разу, дык той купец хацеў уцячы. Сеў у цягнік дый думаў задаць лататы. Я, брат, яго за полы, цягну. Ты, брат, расплаціся, а тады едзь сабе! Мяне зараз паліцыянт: „Co to jest, psia krew! Zaraz aresztuję“! А я цягну яго ўсёроўна. Хай арыштуе. Прышлі яшчэ хлопцы... дык выплаціў, брадзяга!

— Ну, як сьвіньня, дык па-сьвінску і робіць. Але ёсьць і чэсныя купцы...

— Ага, ага, ёсь, ёсь!... Вун мы як у Вільні былі!? Прышлі, брат, да яго на кватэру, бач, ды паселі, а ён і ня выйшаў! Кудысь, відаць, уцёк. Выходзе некі малады панок, яго сын, ці што, — ды выганяе нас... А, каб цябе ліха! Мы прыйшлі па грошы, а ён бач! Ды пашоў ты к..., кажам мы, а ён паліцыю. Ды, бач, выплаціў! Ня мае права. Мы яму пакажам права!

Прышоў цягнік...

Увага зьвярнулася да цягніка.

Хутка ён паймчаўся далей...

Зноў пачаліся гутаркі. Я ня добра чуў, у чым тут справа, але сяляне жыва абгаварывалі нешта і пастанавілі накласьці арышт на некага купца.

— Да старасты ты едзь, ці ня едзь, — толькі грошы растраціш; а арышт — ну, ды гэта іншая справа!

— Толькі ўсе, грамадой! — дабавілі галасы.

Прыехала падвода...

Я еду сярод будзячаеся краіны лесу й балот. Радасна было мне... Я ўздыхнуў. Жаданьне разам змагацца з сялянамі ахапіла й мяне... На пераездзе так сама стаялі людзі ў сьвітках. Чакалі на выплату. Яны і днём і ў ночы ня сьпяць...

Мурры.

З Радавае Беларусі.

Учасьце БСРР у ўсесаюзнай выстаўцы нацыянальнасьцяў.

У Менску пры Інбелкульце адбылася нарада па пытаньні аб учасьці БСРР у ўсесаюзнай выстаўцы нацыянальнасьцяў, якая наладжваецца ў Маскве да 10 Кастр. рэвалюцыі. У нарадзе прымалі ўдзел прадстаўнікі тэатраў, Белдзяржвыдавецтва, саюзу мастакоў, саматужнай прамысловасьці і інш. Пастаноўлена, што на выстаўцы будуць прадстаўлены экспанаты саматужнай прамысловасьці, карціны беларускіх мастакоў, якія выявяць рост мастацтва на БСРР за 10 год, выданьні Белдзяржвыдавецтва; апроч таго, шмат экспанатаў пашлюць музэі.

Усе матар'ялы павінны быць пасланы на выстаўку не пазьней 1 верасьня.

На дапамогу палітвязьням.

Група членаў—актывістаў Мопру БСРР набыла каля Менску зямельны вучастак, які самі яны і апрацоўваюць на пачатках салідарнасьці.

Увесь прыбытак ад эксплёатацыі гэтае плошчы пойдзе на карысьць палітвязьняў падшэфных Мопру турмаў у Заходняй Беларусі.

Арганізацыя „Беларускай філармоніі“.

Галоўпалітасьветы вядзе падрыхтоўчую працу да арганізацыі „Беларускай філармоніі“. Мэта апошняй—наладжваць сымфанічныя канцэрты для рабочых БСРР.

Усебеларускае фізкультурнае сьвята.

3-е ўсебеларускае фізкультурнае сьвята сёлета будзе праводзіцца ў г. Гомелі. Сьвята мае адбыцца ў верасьні.

Перападрыхтоўка вясковага настаўніцтва.

Па ўсіх акругах БСРР, пачынаючы з 15 чэрвеня, адчыняюцца курсы па перападрыхтоўцы вясковых настаўнікаў. Праз курсы будзе прапушчана звыш 1000 настаўнікаў.

Беларуская музыкальная камэдыя.

Рэжысэр Бел. 1-га Дзярж. Тэатру Міровіч піша для Бел. 1-га Тэатру музычную камэдыю на тэму з жыцьця гораду. Дзеі адбываюцца ў Радавай Беларусі і па замежамі.

Усячына.

Скарб у акіяне.

Вада акіянаў мае безліч розных хімічных раствораў. Аднае толькі солі ў марской вадзе 2 з паловаю і больш проц. З другіх хімічных матэрый у вадзе асабліва цэнным зьяўляецца ёд. Амэрыканскія вучоныя вылічылі, што агульны лік ёду ў вадзе ўсіх акіянаў дасягае 60 мільярдаў тон (тона—61 пуд), не зважаючы на тое, што адзін мільён частак вады мае ў сабе толькі 2 часткі ёду.

Падводнае радыё.

На некатарых маяках ангельскага ўзьбярэжжа ўстаноўлены спэцыяльныя прыборы, якія пасылаюць гукавыя хвалі пад вадою. Па вядомых умоўных сыгналах караблі могуць правільна ўставіць сваё палажэньне на моры, не зважаючы на ўсякія мэтэралягічныя ўмовы (туман, кепская бачнасьць наагул, вялікая навальніца. перашкаджаючая радыё вызначэньню і г. д.).

Новае аб Вэнэры.

Апошнія досьледы над Вэнэрай астранома С. Джона і Нікальсона на Моўнт-Вільсанаўскай абсэрваторыі (Паўн. Амэрыка) далі шмат новых матар'ялаў аб гэтай плянэце, якія павінны значна зьмяніць пагляды вучоных на магчымасьць форм жыцьця на ёй.

Час абароту Вэнэры вакол восі ўстаноўлен гэтымі нагляданьнямі ў 375 гадзін г. зн. 15 зямных сутак. Мяжуемыя пэрыяды дня і ночы цягнуцца там такім парадкам больш 7-мі зямных сутак. Не зважаючы на ўважлівую пастаноўку вопыту, у паветры Вэнэры не ўдалося заўважыць сьлядоў тлёну (кіслароду) і вадзяное пары. Гэтае апошняе палажэньне прымушае сумлявацца аб магчымасьці знаходжаньня на Вэнэры якіх-небудзь форм жывых стварэньняў.

Намаляваны гэтымі досьледамі абраз Вэнэры ня можа лічыцца ўстаноўленым канчаткова, і нельга ручацца, што праз некатары час ня зьявяцца новыя данныя аб жыцьці нашае загадачнае нябеснае суседкі.

Ці ёсьць нюх у птушак?

Чужаземны друк зьмяшчае шмат фактаў, якія сьведчаць аб адсутнасьці ў птушак нюху.

Нямецкі паляўнічы Штады на паляваньні за качкамі будаваў на лодцы будку з чароту, якая зусім хавала яго і ўдала маскіравала лодку. Штады курыў, а качкі часта чарадою падплывалі шчыльна да лодкі, калі толькі паляўнічы трымаў сябе зусім ціха.

Нагляданьне гэтае не адзінокае.

Шмат натуралістаў і паляўнічых прыводзяць выпадкі, калі птушкі садзіліся на будкі, падыходзілі шчыльна да ног замаскаванага чалавека і нічога ня чулі, пакуль неасьцярожны рух або шолах ня пужаў іх. Ратуе птушак, як відаць, толькі бясспрэчна добра разьвіты слух і зрок.

Рэдактар-Выдавец: М. Гічан.

Друкарня Я. Левіна, Вільня, Нямецкая 22.